

Hyringa fornstuga

Renovering av tak 2014

Hyringa fornstuga - renovering av tak 2014
Prästtorp 1:13
Grästorps kn, Västergötland
Antikvarisk slutbesiktningsrapport
Thomas Carlquist
Byggnadshistorisk rapport 2014:14

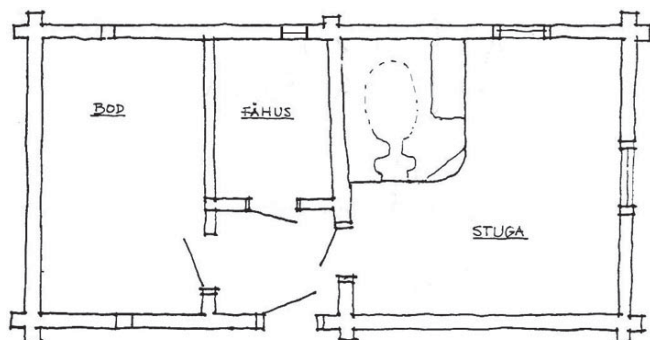
Renovering av tak på
Hyringa fornstuga,
Prästtorp 1:13,
Hyringa socken i Grästorps kommun, Västergötland.

Antikvarisk slutbesiktningsrapport.

Renoveringsarbeten har utförts på rubricerade byggnad under antikvarisk medverkan av Västergötlands museum genom undertecknad. Med anledning av att arbetena avslutats har antikvarisk slutbesiktning utförts den 23 maj 2014. Närvarande vid besiktningen var även för föreningen, Alf Karlsson, Grästorp.

Bakgrund

Hyringa fornstuga flyttades till sin nuvarande plats 1934 från Hästekullen, någon km härifrån. Placeringen ett 50-tal meter från landsvägen, alldeles intill skogsbrynet vid Hyringa gård är fullt tänkbar för en stuga av den här karaktären, och platsen ger ett förhållandevis autentiskt intryck. Ryggåsstugans ålder är okänd men i hembygdsföreningen har man kommit fram till att den kan vara byggd under 1700-talets förra hälft. Väggarna är knuttimrade och taket lagt med torv på vass på en råspåntpanel med ett tätande skikt av Platonmatta. Byggnaden har en stuga, en förstuga och där bakom ett mindre förrådsutrymme/fåhus samt en bod, alltså en form av utvecklad enkelstuga.

Hyringa fornstuga. Planskiss efter uppmätning 1994.

Tidigare renoveringar

År 2008 renoverades stugan invändigt med hjälp av byggnadsvårdsbidrag. Ett parti av en skadad kroppås, liksom en del av den skiljande timmerväggen mellan stuga och förstuga/fåhus reparerades med nytt virke.

Kulturhistorisk status

Stugan är uppmärksammas i Skaraborgs läns museums/Västergötlands museums byggnadsinventering av Grästorps kommun 1994.

Skadebild

Mullstockarna var båda gravt rötskadade och måste ersättas. Vasstäckningen under torven var sliten och mycket tunn på flera ställen, och därför i stort behov av byte.

Syfte

Att reparera skador och därigenom trygga takets och i förlängningen byggnadens fortbestånd.

Aktuella åtgärder

Åtgärda skador och brister enligt ovan, dvs byte av vassunderlag, justering av torven och byte av mullstockar.

Arbetsbeskrivning

Ingen annan än diskussioner mellan museet, föreningen och entreprenören.

Utförda åtgärder

- All vass och samtliga rester efter de rötskadade mullstockarna rivna och kasserade. Undertaket av Platonmatta (på panel) kvarliggare som underlag för den nya täckningen.
- Ny vass har bundits mot ett likaledes nytt läktsystem ovanpå Platon-mattan, från takfoten och upp någon meter på takytan, där den nya vassen är inpressad under befintlig torv. Befintlig torv kunde ”vikas undan” för underlättande av arbetet.
- Vassen bands denna gång med kulturhistoriskt mera riktiga hasselkäppar, som nu ersatte de tidigare armeringsjärnen, vilka kasserades.
- De rötskadade mullstockarna ersattes med nya av gran som ströks (ganska flödigt) med trätjära för ökat rötskydd. Mullstockarna fästes mot taket på samma sätt som de befintliga, dvs med grov ståltråd som når över nock till motsvarande mullstock på takets andra sida. De meterlånga tränaglarna, som användes i äldre tid, diskuterades men utfördes dessvärre inte denna gång.

Kommentar

Där torven hade varit tunn eller försvagad påfylldes med lösjord som delvis inplanterades med lökväxter. Detta kommer sannolikt inte att fungera särskilt bra, då för att rätt fuktighet för växtlighet ska kunna vidmakthållas, ett riktigt stycke torv av hårdvallsäng har betydligt större chans att etablera sig på taket. Taket bör av den anledningen noga hållas under uppsikt och ev. justeras om/när lösjorden torkar ut.

Administrativa uppgifter

Kostnader

Arbetet var kostnadsberäknat till 35.000 kr.

Byggnadsvårdsbidrag

Bidrag till vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse: 20.000 kr. Beslut om bidrag från länsstyrelsen Västra Götalands län 2014-04-14.

Antikvarisk medverkan

Thomas Carlquist, Västergötlands museum, Skara.

Beställare

Hyringa Längnums hembygdsförening, c/o Rune Hyrefeldt, Hyringa Frälsegård, 467 95 Grästorp.

Arkitekt/Projektör

-

Entreprenör

Bengt Rune Eriksson, Skalkarike Skattegården 1, 541 96 Väring,
tillsammans med

Jörgen Gustafsson, Byggeriet i Lyrestad AB, Byvägen 3, 548 73 Lyrestad.

Arbetsledare

Bengt Rune Eriksson

Byggmöten

har inte hållits.

Besiktningar

Inledande besiktningar och diskussioner med anledning av att museet kontaktades av föreningen under 2013. Besiktning inför påbörjad renovering samt besiktningar på arbetsplatsen ett par gånger under arbetstiden. Antikvarisk slutbesiktning den 23 maj 2014.

Tidsperiod

Arbetena utfördes under ett par veckor i maj 2014.

Fotodokumentation

Digital fotografi. Bilderna förvaras på Västergötlands museum, Skara.

Handlingar

Handlingar i ärendet sökes i Västergötlands museums arkiv under Hyringa,

diariern 813-2013 samt hos Länsstyrelsen Västra Götalands län under diariern 434-34651-2013. Västergötlands museums projektnr var 11732.

Besiktningsutlåtande

Vid slutbesiktningen den 23 maj 2014 konstaterades att arbetena med taket enligt ovan var avslutade. Efter vad läns museet erfar har arbetena utförts väl och i förekommande fall enligt museets rekommendationer. Utförda arbeten godkändes från antikvarisk synpunkt den 3 juni 2014.

VÄSTERGÖTLANDS MUSEUM

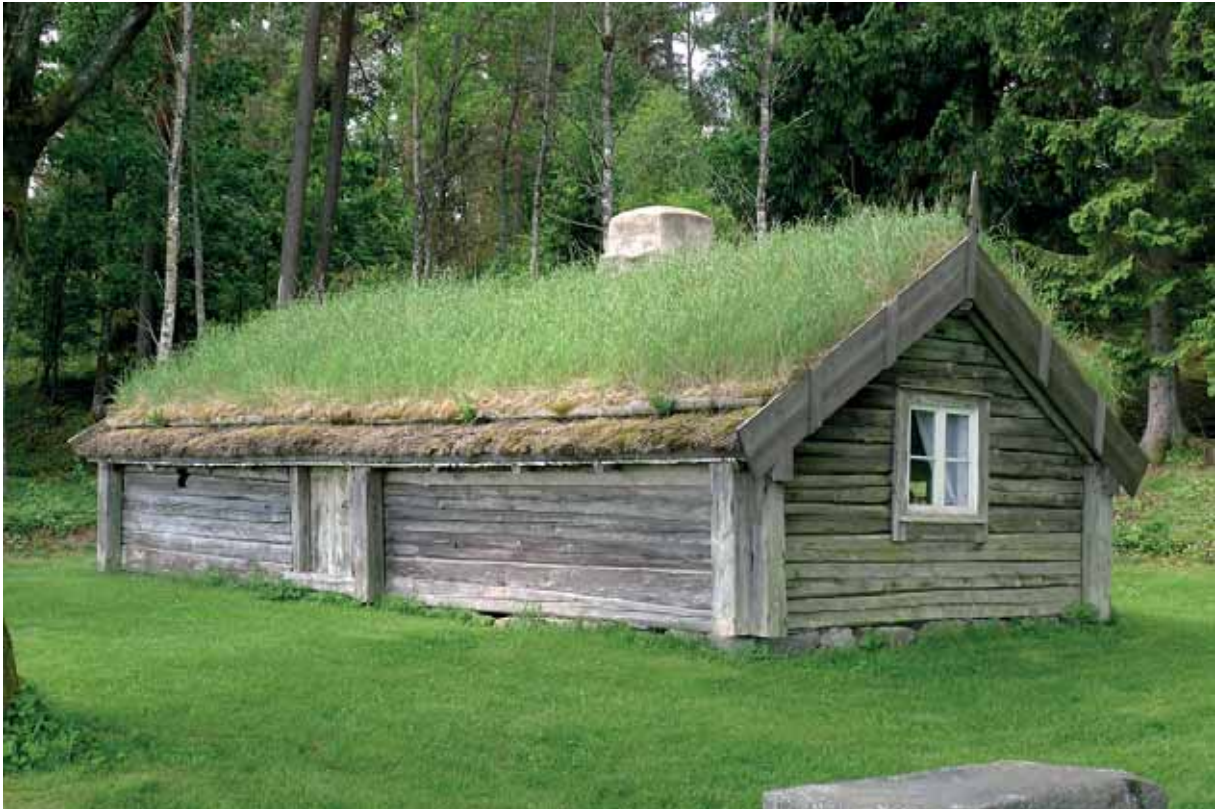
Skara i augusti 2014

Thomas Carlquist
1:e antikvarie

Fotografier

Omslagsbild: Bengt Rune Eriksson och Jörgen Gustafsson arbetar med vassen.
Maj 2014. Foto: Thomas Carlquist.

Foto: Thomas Carlquist

Hyringa fornstuga. Foto juni 2013.

Hyringastugan, takfallet mot skogen. Vassen kraftigt mossbelupen. Mullstocken rötskadad. Maj 2014.

Foto: Thomas Carlquist

Sofia Nilsson i föreningen, t.v., arbetar med hyfsning och spetsning av hasselkäpparna, som nu ersatte de tidigare armeringsjärnen. Bengt Rune och Jörgen ordnar med vasskärvarna. Maj 2014.

På Platonmattan monterades läkt som vassen binds mot. Hasselkäpparna, täckespröten, binds med ståltråd mot läkten. Nästa lager vass binds mot käpparna. Maj 2014.

Foto: Thomas Carlquist

Bengt Rune och Jörgen, t.h., lägger ut vasskärvarna och skjuter upp dem under torven, som tillfälligt hålls undan av en bräda. Maj 2014.

Vassen binds med ståltråd och en specialtillverkad rund nål som når ner under läkten. Det andra lagret vass binds sedan ner runt täckespröten. Maj 2014.

Foto: Thomas Carlquist

Vasstäckningen färdig och en ny tjärstruken mullstock har ersatt den skadade. Fasad mot vägen. Maj 2014.

Som ovan. Fasad mot skogen. Maj 2014.

Foto: Thomas Carlquist

Detalj av takfoten på framsidan. Man kan vagt skönja de båda lagren vass. Maj 2014.

Takfoten mot skogen. Det är viktigt att mullstockarna i fortsättningen hålls fria från överväxning av torvens gräs, då de på detta sätt kommer att vara längre. Maj 2014.

Rapporter 2013-2014 i ämnet bebyggelse från Västergötlands museum

- 2013:1 Åkleby bro vid Sörbylunds kraftstation. Frösve socken, Skövde kommun, Västergötland. Renovering/ombyggnad 1996. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:2 Projekt Uppdatering Bebyggelseregistret – Kyrkor. Bebyggelsehistorisk rapport.
- 2013:3 Gudhammar. Gudhammar 2:11, Hova socken, Gullspångs kommun, Västergötland. Renovering av spannmålsmagasin 2012. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:4 Råda kyrka. Råda socken, Lidköpings kommun, Västergötland. Omläggning av spåntak 2010. Bebyggelseantikvarisk rapport.
- 2013:5 Södra Fågelås kyrka. Södra Fågelås socken, Hjo kommun, Västergötland. Spånomläggning 2011. Bebyggelseantikvarisk rapport.
- 2013:6 Håle-Tängs kyrka. Håle socken, Grästorps kommun, Västergötland. Renovering 2009-2012. Byggnadshistorisk rapport.
- 2013:7 Förslag till bevarandeplan för Källby kyrkogård. Götene kommun, Västergötland. Byggnadshistorisk rapport.
- 2013:8 Förslag till bevarandeplan för Skeby kyrkogård. Götene kommun, Västergötland. Byggnadshistorisk rapport.
- 2013:9 Förslag till bevarandeplan för Broby kyrkogård. Götene kommun, Västergötland. Byggnadshistorisk rapport.
- 2013:10 Förslag till bevarandeplan för Hangelösa kyrkogård. Götene kommun, Västergötland. Byggnadshistorisk rapport.
- 2013:11 Förslag till bevarandeplan för Ullervads kyrkogård. Mariestads kommun, Västergötland. Byggnadshistorisk rapport.
- 2013:12 Stora Flyhov. Flyhov 1:1, Husaby socken, Götene kommun, Västergötland. Restaurering av vävtapeter 1995-1996. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:13 Vinköls kyrka. Vinköls socken, Skara kommun, Västergötland. Ut- och invändig renovering 2011-2012. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:14 Skålltorp. Skålltorp 2:4, Skärvs socken, Skara kommun, Västergötland. Renovering av skiftesverkslada 2012-2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:15 Vård- och underhållsplan för Västergötlands museums byggnader. Fornbyn, Kråks, Heljesgården, Johannas stuga och Ölanda kapell. Skara, Bolums och Istrums socknar, Skara och Falköpings kommuner, Västergötland. Byggnadshistorisk rapport.
- 2013:16 Skallmeja kyrka. Skallmeja socken, Skara kommun, Västergötland. Omläggning av kyrkogårdsmur 2013. Bebyggelseantikvarisk rapport.
- 2013:17 Garage, Mössebergsparken. Mösseberg 49:50, Falköpings socken, Falköpings kommun, Västergötland. Renovering av tak och stomme. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:18 Villorna Eira, Svea, Götha och Societetshuset i Hjo. Del av Hjo Norr 3:59, Hjo socken, Hjo kommun, Västergötland. Renovering och målning 2012-2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:19 Klockarbolet. Odensåkers Klockarbol 1:9, Odensåkers socken, Mariestads kommun, Västergötland. Invändig renovering av manbyggnad 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:20 Vara tingshus. Vara kommun, Vara socken, Västergötland. Fasadenovering 2012. Bebyggelseantikvarisk rapport.
- 2013:21 Anestad Västergården. Anestad 2:19, Främmostads socken, Essunga kommun, Västergötland. Fogning m.m. av ladugård. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:22 "Stenboa" vid Faledreven. Prästgården 36:1, Segerstads socken, Falköpings kommun, Västergötland. Renovering av fasader 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2013:23 Skånings-Åsaka kyrka. Skånings-Åsaka socken, Skara kommun, Västergötland. Fasadrenovering 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:1 Gluggetorpet. Råda Ågården 3:4, Råda socken, Lidköpings kommun, Västergötland. Omläggning av del av vasstak 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.

- 2014:2 Kv. Anden 6. Anden 6, Baggstedtska gården, Hjo stad och kommun, Västergötland. Renovering av veranda och balkong 2012-2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:3 Kv. Kopparslagaren 10. Hjo socken och kommun, Västergötland. Renovering och målning av fasader 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:4 Kihlbergsgården. Kv. Långan 8, Hjo socken och kommun, Västergötland. Renovering av tak på gårdshus 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:5 Hällestads kyrka. Hällestads socken, Falköpings kommun, Västergötland. In- och utvändig målning 2013. Bebyggelseantikvarisk rapport.
- 2014:6 Tidaholms kyrka. Agnetorps socken, Tidaholms kommun, Västergötland. Puts och plåt- arbeten på tornet 2013. Bebyggelseantikvarisk rapport.
- 2014:7 Västerplana mejeri. Västerplana 3:8, Västerplana socken, Götene kommun, Västergötland. Renoveringsarbeten 2002-2012. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:8 Bosgården. Gerum 14:2, Östra Gerums socken, Tidaholms kommun, Västergötland. Omläggning av vasstak på norra ladugården 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:9 Almnäs, smedjan. Almnäs 1:1, Norra Fågelås socken, Hjo kommun, Västergötland. Renovering av stomme m.m. 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:10 Kungsvillan i Karlsborg. Vanäs 1:5, Karlsborgs socken, Karlsborgs kommun, Västergötland. Reparationsarbeten 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:11 Djäknestallet. Kv. Iris 1-5, Skara stad och kommun, Västergötland. Renovering av tak och stomme 2013-2014. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:12 Bryggeriet Nordstjernen. Kv. Saga 1, Skövde stad och kommun, Västergötland. Renovering av skorstenar 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:13 Piperska lasarettet. Brunnsborg 6:1, Ova socken, Götene kommun, Västergötland. Renovering av skiffertak 2013. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2014:14 Hyringa fornstuga. Prästtorp 1:13, Hyringa socken, Grästorps kommun, Västergötland. Renovering av tak 2014. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.